

Resums de conferències, ponències i taula rodona

Conferència inaugural

Bernhard Pöll (Universidad de Salzburgo)

En esta comunicación se pretende exponer el papel que desempeñan los medios, tanto impresos como electrónicos, en procesos de normativización lingüística. Lenguas pluricéntricas como el español, el alemán, el francés o el portugués, que se caracterizan por la fuerte incidencia de conflictos normativos, constituyen un terreno particularmente fértil para indagar sobre la manera en que actúan los medios y los sectores donde tienen un papel destacado respecto a las normas lingüísticas. Se abordarán los siguientes aspectos, poniendo especial hincapié en los tres últimos y echando mano de ejemplos de los idiomas arriba mencionados:

1. Los medios como “tribuna” del discurso normativo.
2. Los medios como generadores de nuevas demandas normativas.
3. Los medios como aceleradores del intercambio entre variedades de una misma lengua.
4. Los medios como actores sociales que consolidan nuevas normas, divergentes de las tradicionales.

Ponències

Mar Massanell (Universitat Autònoma de Barcelona)

El llenguado és un programa sobre llengua sorgit del Departament de Nous Formats de TV3 i emès per aquesta cadena entre el 15 de gener i el 25 de març de 2020. Malgrat que es va enregistrar just després que l'Institut d'Estudis Catalans enllestís l'actualització de la normativa ortogràfica i gramatical de la llengua catalana, *El llenguado* no està concebut com un espai de divulgació de la normativa. Amb un

format propi d'un programa d'entreteniment, persegueix afavorir l'ús social del català, en un context de preocupació pels resultats de les enquestes d'usos lingüístics de la població desenvolupades per l'IdesCat i la Direcció General de Política Lingüística. Per assolir l'objectiu de fer perdre la por de parlar català independentment del nivell de coneixement que se'n tingui, el programa adopta una «actitud dessolemnitzadora» en el tractament de la llengua.

Daniel Casals (Universitat Autònoma de Barcelona – Societat Catalana de Llengua i Literatura)

Aquesta ponència analitza el programa *Lliçons de català*, que Radio Peninsular de Barcelona va emetre entre el juny i el novembre de 1975, i que també va ser radiat per un conjunt d'emissores que cobrien el territori del Principat de Catalunya, les Illes Balears i Andorra. Amb el suport de la Caixa d'Estalvis Provincial de la Diputació de Barcelona, aquest espai, locutat per Maria Matilde Almendros i per Esteve Bassols a partir dels guions preparats per aquest darrer, s'emmarca en la tradició dels mitjans de comunicació de Catalunya de difondre la normativa de la llengua catalana. Els textos que es radiaven eren publicats el dia abans pel diari vespertí *El Noticiero Universal*. Les noranta-sis lliçons, acompanyades de vint-i-tres proves, van ser compilades en un llibre, que va aparèixer el 1976 i que va ser reeditat en diverses ocasions. Aquestes lliçons van ser preparades per Joan Badia i Josep Camprubí, d'acord amb el mètode desenvolupat per l'Instituto Superior de Idiomas Campo, aplicat també a l'ensenyament d'altres llengües. Aprofitant el mitjà radiofònic per on s'emetia, el programa *Lliçons de català* va permetre, d'una banda, oferir un model ortoèpic, basat en el català central, i incidir en els aspectes ortogràfics, gramaticals i lèxics tractats en les lliçons publicades a *El Noticiero Universal*.

Rosa Calafat (Universitat de les Illes Balears)

Aquesta ponència analitza, a través dels articles en premsa que es publicaren a la revista *Lluc* a partir de la segona meitat del segle xx, els condicionants sociolingüístics que visqué Mallorca entre 1968 i l'inici del segle xxi. La publicació es

convertiria en una plataforma de caràcter cultural centrada en la difusió d'actituds lingüístiques positives al voltant de la llengua i la cultura catalanes. L'estudi dels articles i les editorials que s'hi publicaren, el seu caràcter crític a l'entorn dels avanços en la normalització de la llengua catalana i la seva aposta ferma cap a la consecució del funcionament autònom de la llengua pròpia la converteixen en una aportació cabdal per a la historiografia lingüística catalana.

Taula Rodona

Elena Hernández (Real Academia Española)

Mi intervención se centrará en comentar las estrategias llevadas a cabo en los últimos años por una institución tricentenaria como la Real Academia Española — gracias al uso de las cada vez más potentes tecnologías de la información y la comunicación— para la difusión proactiva de la norma lingüística del español, lengua hablada por casi 600 millones de personas en el mundo, y sobre las ventajas que para el análisis y determinación de la norma lingüística supone la interacción con los hispanohablantes que permiten los nuevos canales de comunicación.

Magí Camps (Institut d'Estudis Catalans i *La Vanguardia*)

Els mitjans tenen la responsabilitat de difondre uns usos lingüístics que s'acostin al màxim a la normativa de l'IEC. Ara bé, en l'àmbit informatiu, la llengua avança amb més rapidesa que no pas en l'àmbit acadèmic, atès que s'ha de fer ressò de totes les novetats socials, culturals, econòmiques, polítiques i esportives. Amb la combinació d'aquests dos elements, des de la meua secció 'Lletra petita' analitzo aquesta evolució, fent especial èmfasi en allò que la normativa ja preveu i en allò que la normativa hauria de preveure. També hi qüestiono usos que els periodistes donen per bons sense haver-hi rumiat gaire. Aquesta anàlisi permet obrir el debat sobre noves formes i estudiar-ne la conveniència. En el panorama actual, la interacció

entre els mitjans de comunicació i les xarxes socials és estreta, cosa que permet el debat viu i immediat entre acadèmics, divulgadors, periodistes i parlants en general.

Pau Vidal

La meva activitat de divulgador lingüístic (és l'etiqueta amb què hem convingut anomenar-nos) abasta els darrers vint anys i abraça ràdio, televisió i mitjans escrits. Més que la difusió de la normativa, que per a mi sempre ha estat un objectiu secundari, la intenció principal és engrescar a conèixer les possibilitats lúdiques i creatives del codi lingüístic. En forma d'eslògan en diria 'Perdre-li la por a la llengua per dominar-la (i, si pot ser, jugar-hi)', amb la idea de superar la cotilla que per a molts parlants representa el concepte de correcció. Per a la tria de temes, sovint (però no sempre) m'he basat en l'actualitat informativa. També he fet uns quants concursos i concurssets, que de totes les formes que pren la divulgació lingüística és la meva preferida. En el meu cas, no gaire, perquè jo estic força més interessat en els marges (llengua col·loquial i oralitat) que no pas en la normativa. Soc del parer que la saba que nodreix la llengua viva molt sovint és fora dels diccionaris. Si el repte és aconseguir atenció, cal anar a buscar els parlants allà on són. Que és, cada dia més, a les xarxes. Canals de YouTube (bàsic) i de totes les plataformes a mesura que vagin apareixent i substituïnt-se (avui TikTok, demà la que toqui).

Enric Gomà

He creat, escrit, presentat i dirigit programes i seccions de divulgació lingüística: “Quatre paraules” a “La tarda” de BTV, “Caçadors de paraules” de TV3, “Català a l'atac” de TV3, “La veu humana” a “El Cafè de la República” de Catalunya Ràdio i articles a Núvol, el digital cultural (aquí, n'exposo cas per cas l'objectiu, els criteris i la recepció). Com a escriptor de llibres, m'he centrat en quatre aspectes: “Ubert tot l'any” (Ara Llibres), els errors de normativa presents al carrer. “Control de plagues”, els calcs del castellà, “El castellà, la llengua del costat”, sobre com els catalans hem après castellà des del segle xv, i “El català tranquil”, una proposta per a l'IEC i la societat en general. Els tres últims a Pòrtic. En “Català a l'atac” commemoràvem els

100 anys de la Secció Filològica i les *Normes Ortogràfiques*. Tret d'aquest cas, no m'ha amoïnat gaire la divulgació de la norma: molts altres s'hi dediquen i ho fan millor que jo. Defujo el didactisme. El meu objectiu gairebé sempre és la llengua col·loquial, la vulgar, la natural de cadascú, al marge de si és normativa o no. Dono per descomptat que els meus oients i lectors tenen el nivell C. El millor canal de divulgació lingüística són els espais no-lingüístics: el futbol, els informatius, els programes, la ficció, els influencers, el Tik-tok i altres. Cal potenciar i mantenir dos nivells intercomunicats: el dels estudiosos pròpiament dits –acadèmics- i el dels divulgadors, que adapten amb estil propi i mediàtic els estudis universitaris (o seus, en alguns casos). La divulgació pot tenir un risc: acumulació d'informació inútil, convertida en un gabinet de curiositats.

Conferència de cloenda

Lola Pons (Universidad de Sevilla)

En la conferencia “El retrato de las variedades lectales en la prensa antigua española” se plantea la tesis de que desde el siglo XIX los medios de comunicación han sido grandes instrumentos en la subida de la conciencia dialectal sobre la diversidad interna dialectal o lingüística dentro de España; la hipótesis metodológica derivada de esta idea es que atender a los medios de comunicación, también en su incipiente desarrollo histórico del XVIII al XIX, ofrece una enorme rentabilidad en nuestra reconstrucción de cómo son reconocidas las variedades del español, cuánta visibilidad se les ha otorgado y qué prestigio ha sido asociado a ellas. La pregunta de investigación derivada (¿sirven las fuentes de prensa antigua para reconstruir la situación de las variedades del español en otras épocas o nos aportan una visión estereotipada, esclerotizada y ficcional?) será abordada con ejemplos concretos de textos periodísticos decimonónicos.